

XX əsr Azərbaycan təsviri sənətinin ən tanınmış nümayəndələrindən biri də Xalq rəssamı Kazım Məmmədli oğlu Kazımzadədir. O, dəzgah və kitab qrafikası, karikatura, eləcə də teatr və kino rəssamlığı sahəsində yaratmış olduğu əsərləri ilə özünəməxsus yer tutub. K.Kazımzadə həmçinin uzun müddət ölkəmizdə muzey işinin inkişafı istiqamətində yaddaqalan fəaliyyət göstərmiş, Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyinin direktoru vəzifəsində işləyib.

Bu il 110 illik yubileyi tamam olan görkəmli sənətkar 1913-cü ildə Bakıda anadan olub. Bakı Türk Pedaqoji Texnikumunda Abdulla Şaiq, Əmir Hacıyev kimi tanınmış şəxslərdən dərslərlə təhsil almış K.Kazımzadə ixtisas təhsilində Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunda və İ.Repin adına Sankt-Peterburq Boyakarlıq, Heykəltaraşlıq və Memarlıq İnstitutunda təhsil almışdır. 1936-1938-ci illərdə "Azərbaycan" və "Uşaqgənclər" nəşriyyatlarında jurnal və qəzet redaksiyasında rəssam-illüstrator işləyib. Rəssamın ilk işləri "Pioner" jurnalında dərc olunub, hansı ki o, bir neçə il həmin jurnalın baş rəssamı kimi fəaliyyət göstərmişdir. Bu illərdə rəssam Nizaminin əsərləri əsasında yazdığı A.Şaiqin yazdığı "Səhrli üzük", Mir Cəlalin "Fitnə", "İki rəssam", M.Seyidzadənin "İsgəndər və çoban" əsərlərinə illüstrasiyalar çəkib.

Rəssam 1944-1946-cı illərdə sovet ordusunun bir hissəsinin Cənubi Azərbaycanda yerləşdiyi vaxtlar mədəniyyət nümayəndələri ilə birlikdə orada olmuş, "Vətən yolunda" adlı qəzetdə fəaliyyət göstərmişdir. Həmin illərdə rəssam "İran" mövzulu rəsmlər seriyası ərsəyə gətirmişdir.

Rənglər dünyasında yaşanan ömür

K.Kazımzadənin kitab qrafikası sahəsində M.F.Axundzadənin əsərləri (1938), N.Gəncəvinin "İsgəndərnamə" (1940), "Sirlər xəzinəsi" poemaları (1940), M.Ş.Vazehin əsərləri (1954), N.Gəncəvinin "Leyli və Məcnun" (1955), "Xosrov və Şirin" poemaları (1958), Ş.İ.Xətəinin, H.Şirazin və başqa şair, yazıçıların əsərlərinə yaratmış olduğu çoxsaylı uğurlu illüstrasiyaları misal göstərmək olar. K.Kazımzadə həm də "Müharibə yollarında" (1942-1945), "Tibb işçiləri" (1963), "Mənim doğma şəhərim" (1971) adlı dəzgah rəsm silsilələrini yaratmışdır.

K.Kazımzadənin yaratdığı sənət nümunələri özünün mənə, məzmun dolğunluğu, ifadə yığcamlığı, lirizmi, incə rəng qamması və bitkinliyi ilə diqqəti cəlb edir. Rəssamın əsərlərinə tamaşa edərkən onun klassik Şərq ədəbiyyatına yaxından bələdliyi və qəlbən klassik şeir sənətinin vurğunu olduğu aydın hiss edilir. Təbii ki, məşhur şairlərin yaradıcılıq irsinə yaxından bələd olmadan bu cür sənət nümunələri yaratmaq mümkün olmazdı. Rəssam dahi Nizami Gəncəvinin ölməz "Xəmsə" poemalarına ən uğurlu illüstrasiyalar yaratmış çox az rəssamlarımızdan biridir. Həmin illüstrasiyalardan "Ənuşiravan və bayquşların söhbəti", "Sultan Səncər və qarı", "İsgəndər ovida", "İsgəndərin çobanla söhbəti", "Fərhadın Şirinlə görüşü" və başqalarını qeyd etmək olar. K.Kazımzadə "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının "Basatın Təpəgözü öldürməsi" boyuna, Məhsəti, Xaqani, Qətran Təbrizi, Hafiz Şirazin əsərlərinə yaratmış olduğu bədii sənət nümunələri ilə Azərbaycan

can qrafika rəssamlığı tarixində ən uğurlu əsərlər müəllifi kimi yaşayacaq.

K.Kazımzadə məşhur "Kirpi" jurnalı yarandığı ildən bu mətbu orqanla əməkdaşlıq etmiş, jurnalın səhifələrində özünəməxsusluğu ilə seçilən, dövrün ictimai eybəcərliklərini göstərən bir sıra satirik rəsmlər dərc etdirmişdir.

Onun tanınmış rəssamlar Lətif Kərimov və İsmayıl Axundovla birgə müəllifi olduğu eskizlər əsasında süjetli xalqalar toxunmuşdu. K.Kazımzadə həmçinin "Koroğlu" (1958) tamaşasına, "Bir qalanın sirri" (1959), "Əhməd haradadır" (1963), "Qanun naminə" (1968), "Bizim Cəbiş müəllim" (1969), "Bakıda küçülər əsir" (1974), "Mən bir xəzinə" (1976), "Üzeyir ömrü" (1981) və "Qanlı zəmi" (1985) filmlərinə geyim eskizləri hazırlamışdır.

K.Kazımzadə əlli ildən artıq Azərbaycan Milli İncəsənət Muzeyinin direktoru vəzifəsində işləmiş, ölkəmizdə muzeyşünaslıq fəaliyyətinin inkişafına layiqli töhfələr bəxş etmişdir. Onun uğurlu bədii yaradıcılıq fəaliyyəti dövlətimiz tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir. O, Əməkdar incəsənət xadimi (1943), Xalq rəssamı (1965), SSRİ-nin (1950) və Azərbaycanın (1986) Dövlət mükafatlarına layiq görülmüşdür.

Kazım Kazımzadə haqqında məqaləni rəssamın Mikayıl Müşfiq haqqında xatirələri ilə bitirmək istədim. Rəssamın öz dili ilə radio müsahibəsi bir növ onun yaradıcılıq kredisidir: "Mən Mikayıl Müşfiqi 1927-ci ildə Bakı Türk Pedaqoji Texnikumundan tanıyıram... Tale bizi Sabir adına Mərkəzi Kitabxanada tanış etdi. Bu kitabxanada ədəbiyyat, elm və tex-

nika və eləcə də siyasi elmlər üzrə dərnəklər var idi. Bu dərnəklərdə hər həftə görüşlər olardı. Görüşlər zamanı mən kimin haqqında söhbət gedəcəksə, o adamın rəsmini çəkərdim... Bu növbəti görüş M.Müşfiq haqqında idi. Mən M.Müşfiqin rəsmini çəkmişdim və həmin gün bütün dərnək müdavimləri, dərnək üzvləri hamıdan tez gəlib səbirsizliklə Müşfiqin gölməyini gözləyirdi. Müşfiq tam vaxtında içəri daxil oldu və çox çevik hərəkəti ilə hamı ilə salamlaşdı və Mikayıl Rzaquluzadə və Atababa Muxaxanlıdan soruşdu: "Mənim bu rəsmini kim çəkib?" A.Muxaxanlı məni göstərdi və dedi ki, bizim gənç rəssamımız Kazım çəkib bu portreti. O, mənə təbəssümlə baxdı və dedi: "Sən ki, məni görməmiş, şəklini necə çəkmiş?" Mən ona dedim ki, Müşfiq, mən sizi 1927-ci ildən tanıyıram. Müşfiq o gündən mənə rəssam dedi. Mən isə onu şair deyər çağırırdım. M.Müşfiqlə bizim son görüşümüz 1935-ci ildə oldu. Şair dedi: "Əlindəki kətan nədir?" Dedim mən bu kətana A.S.Puşkinin portretini çəkəcəyəm. Dedi çox gözəl. Amma unutma ki, Rusiyada Puşkinə portret çəkən rəssamlar yüzlərdədir. Sən Füzuli, Nəsimi, Seyid Əzim Şirvani, Sabir kimi dahi şairlərin rəsmlərini çəkməyi unutma. Sənin çəkdiyən o rəsmlər bizim gələcək mədəniyyət xəzinəmizə bir inci kimi daxil ola bilər. Mən o gündən M.Müşfiqin o sözlərini unutmamışam".

Görkəmli rəssam 1992-ci ildə 79 yaşında vəfat etmişdir.

*Əsəd QULIYEV,
Rəssamlar İttifaqının üzvü,
sənətşünas*